

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

פרקי תפילה

תפילת הבריאה ותפילת האדם

ראשי פרקים:

משמעות המילה 'תפילה' ✦ נשמת כל חי תברך את שמך ✦ האידיאל של כל עולמים ✦ תפילת הצדיקים
נמשלה לקלשון ✦ התפילה היא פעולה ממש ✦ מעלת נפשו, מעלת ישראל ומעלת הארץ ✦ לדעת לפני מי
אנו עומדים ✦ התפילה היא ל'עני' ולא ל'אני' ✦ הקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים ✦ אין מי שימלא
חסרונו מלבד ה' יתברך

מתפתח משא ומתן. כשפינחס עושה פלילות, הוא בא בטענה
ניצחת כלפי שמיא.

נשמת כל חי תברך את שמך

בשבתות ובחגים אנו חותמים את פסוקי דזמרא בתפילת
"נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלקינו". מנוסח תפילה זו אנו
למדים, שמושג התפילה כולל בתוכו את הבריאה כולה. לא רק
האדם מתפלל, אלא הבריאה כולה מתפללת. נאמר בתהלים:
"הַכְּפִירִים שִׁאֲגִים לְטָרֶף וּלְבָקֶשׁ מֵאֵל אֶכְלֶם"⁸. הכפירים
מתפללים ומשוועים לטרף שישביע את רעבונם. גם זה סוג של
תפילה. וכשדוד המלך מנסה לתאר את עוצמת תפילתו, הוא
מדמה את תפילתו לתפילת האיל באמרו: "כָּאֵיל תַּעְרַג עַל אֲפִיקֵי
מַיִם כִּן נַפְשִׁי תַּעְרַג אֲלֵיךְ אֱלֹהִים"⁹.

"ברייאתא דפרק שירה" מופיעים קטעי שירה אותם שרות בריות
שונות וכולן עוסקות בשבחו של מקום - ארץ ושמים, גן עדן
וגיהנם, שדות, מים, ימים ונהרות, יום ולילה, ירח וכוכבים,
עופות שונים, צפרדע, גמל וסוס, וכו' וכו', כולם אומרים שירה
לפני ה'. לכל דבר בבריאה יש תכלית ומגמה, וכל נברא חפץ
להתחבר לשורש מגמתו.

האידיאל של כל עולמים

בפרקי המבוא לסידור **"עולת ראייה"**¹⁰ כותב מרן הרב קוק:

"התפלה היא האידיאל של כל עולמים. כל ההווה כולה למקור
חייה היא עורגת, כל צמח, וכל שיח, כל גרגר חול, וכל רגב אדמה,
כל אשר בו חיים נגלים, וכל אשר בו חיים כמוסים, כל קטני
היצירה, וכל גדוליה, שחקי מעל, ושרפי קודש, כל הפרטיות
שביש, וכל כללותו, הכל הומה שואף עורג ושוקק, לחמדת שלמות
מקורו העליון, החי הקדוש הטהור והכביר.

⁸ תהלים קד, כא.

⁹ תהלים מב, ב.

¹⁰ עולת ראייה ח"א עמ' יג.

משמעות המילה 'תפילה'

מאז גלה כבוד מישראל עת חרב בית מקדשנו, לא נותרה לנו
אלא התפילה, בבחינת "וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפִיתֵינוּ"¹. בקשתו
ותפילתו של כל מבקש ה' היא לדעת לעמוד לפניו יתברך
בתפילה, מתוך ציפיה גדולה להתגשמות ההבטחה האלקית:
"וְהִבְיֵאוּתִים אֶל הָרַקְדָּשִׁי וְשִׁמְחֵתִים בְּבֵית תַּפְלֵתִי"².

בבואנו לעסוק בסוגיית התפילה, שומה עלינו לברר תחילה מה
משמעות המילה 'תפילה'. למושג תפילה שתי משמעויות:
תפילה או פלילה.

תפילה פירושה חיבור, כפי שאומרת רחל: "נִפְתּוּלֵי אֱלֹקִים
נִפְתּוּלֵי"³, נפתולי מלשון פתילה⁴, לאמור: הקב"ה דימה והשווה
אותי לאחותי, שאף אני אוכל לזכות בבנים כמותה.

תפילה היא אוסף של חוטים דקים שאנו פותלים אותם לפתילה
אחת חזקה, ועמה מתחברים לקב"ה בקשר חזק ואיתן.

המשמעות השניה היא: פלילה, "וַיַּעֲמֵד פִּינְחָס וַיַּפְלֵל"⁵, "מלמד
שעשה פלילות עם קונו"⁶, פינחס לא רק מתחבר לקב"ה אלא
הרבה מעבר לזה. דין פלילי⁷ פירושו שיש טוען ונטען, וביניהם

¹ הושע יד, ג.

² ישעיה נז, ז.

³ בראשית ל, ח.

⁴ עיי' רש"י שם: "נפתולי אלקים". מנחם בן סרוק פרשו במחברת 'צמיד
פתיל', חיבורים מאת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים. ואני מפרשו
לשון 'עקש ופתלתול', נתעקשתי והפצתי פצירות ונפתולים הרבה למקום
להיות שוה לאחותי".

⁵ תהלים קו, ל.

⁶ ראה סנהדרין מד ע"א: "והכתיב: 'ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה'
(תהלים קו, ל). ואמר רבי אלעזר: 'ויתפלל' לא נאמר אלא 'ויפלל', מלמד
שעשה פלילות עם קונו. בא וחיטט לפני המקום, אמר לפניו: ריבוננו של
עולם, על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל? דכתיב: 'ויהיו המתים
במגפה ארבעה ועשרים אלף' (במדבר כה, ט)".

⁷ מדרש נחומא (בובר) בלק ל: "כשראה פינחס שעמד לכלותן חבטן
בקרקע, ועמד והתפלל וסילקן, הדא הוא דכתיב: 'ויעמד פינחס ויפלל'
(תהלים קו, ל), שהוא עשה את הדין, אין ויפלל אלא דין, שנאמר: 'ונתן
בפליים' (שמות כא, כב)".

התיכון, ואף אחד לא טורח להזכיר את שמו של הפועל המסור. כששמע הפועל שקוראים בשמם של ראש העיר ועוזריו הקרובים, המהנדס הכללי ואחראי התשתיות וכו', ורק הוא לא נזכר בשמו, נעלב עד עמקי נשמתו ואמר: הלא מבין כל המכובדים שהגיעו לחנוכת התעלה אין עוד אחד שהתמסר אליה כמוני. כיצד קרה שדווקא שמי איננו מוזכר כאן?! הלא ראש העיר מעולם לא עזר בחפירת התעלה, וכן אף אחד מעוזריו. הלא אני הוא זה שמדי יום הגיע עם הטורייה, והקלשון והוצאתי גרגיר חול אחרי גרגיר חול במסירות ובסבלנות. כיצד יתכן שבסופו של דבר מכבדים מישהו אחר בגזירת הסרט לפתיחת התעלה?

פועל זה, בעיניו המצומצמות, לא הבין שמסביב לעבודתו עומדים יוזמים רבים שמושכים בחוטים, ובראשם ראש העיר. למעשה הוא האחרון בשרשרת, אך בעיניו הוא הראשון והוא האחרון ואין בלתו.

ככל שהעולם מתקדם אנו מבינים שעיקר התנועה בבריאה איננה התנועה המעשית, אלא התנועה הרוחנית שמאפשרת בסופו של דבר להגיע גם לידי מעשה.

ככל שהקדמה מתעצמת ומתרחבת כך מבין העולם, שהמעשה הוא רק תוצאה אחרונה. לפני המעשה ישנם תהליכים רוחניים שקובעים את התבנית המעשית שתבוא בהמשך. כח המחשבה והדיבור גדול יותר מכח המעשה.

התפילה היא פעולה ממש

ב"אורות הקודש"¹⁵ כותב מרן הרב קוק:

"התפילה היא פעולה ממש, ככל פעולה שהטבע שלה מורגש. אמנם הכל תלוי בגודל קדשו של הרצון היחידי של המתפלל, ושל התוכן האלקי הממלא את נשמתו, ותפלתן של צדיקים עושה מהפכה גדולה לטובה, בערכי העולם כולו. מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת רגזנות למדת רחמנות."

התפילה פועלת על המציאות, וככל שמדרגת המתפלל גבוהה יותר כך תפילתו פועלת יותר. המילה 'מהפכה' מזכירה לנו מאורעות כמו 'המהפכה הצרפתית', 'המהפכה האמריקאית', 'המהפכה התעשייתית', 'המהפכה החקלאית', 'המהפכה התרבותית' וכדו', והנה הרב מחדש שישנה גם 'המהפכה תפילתית'. התפילה מסוגלת לחולל מהפכה.

מעלת נפשו, מעלת ישראל ומעלת הארץ

אדם שיש לו תודעה של תפילה, התפילה שלו פועלת. וכדי לרכוש תודעה זו אנו נדרשים להעמיק בסוגיות הנוגעות לתפילה. בדברי ההקדמה לספר "מוסר אבין"¹⁶ מלמדנו מרן הרב קוק מהן הסוגיות שבהן עלינו לעסוק כדי להגיע לתודעה של תפילה, וכה דבריו:

"כל זמן שלא ילמד לעצמו שתתברר לו מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל, ומעלת הארץ הקדושה, וההשתוקקות הראויה לכל איש ישראל לבנין המקדש וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, כמעט

והאדם סופג את כל השקיקות הללו בכל עת ובכל שעה, והוא מתרומם ומתעלה בתשוקות קדשו, ובא תור הגילוי, לתשוקות רוממות אל אלה בתפלה, המכה גלי אורה, היוצאת בחופש עזה, בהגיון שיח קדשה, למרחבי אל.

מרום הוא האדם בתפלה את כל היצור, מאחד הוא עמו את כל היש, מעלה את הכל, מרום אל הכל, למקור הברכה, למקור החיים".

אמנם הדומם לא מסוגל להלל ולשבח, כי אין בו חיים, אבל גם הוא שואף אל מקורו ושורש תכליתו. לדוגמא: חז"ל¹¹ אומרים, שאתרוג יבש פסול לנטילה, כי אין לו חיים, ומי שאין לו חיים איננו רשאי להלל, שנאמר: "לא המיתים? הֲלָלוּ? הֲלָלוּ כֵּן יְרֵדֵי דוֹמָה"¹².

נמצאנו למדים, שגם האתרוג הבא מן הצומח מהלל ומשבח לפני ה', וזאת אף לאחר שנתלש ממקום גידולו ונעשה כדומם.

גם באדם ניתן לזהות צדדים שונים, פעמים שהאדם מתגלה בשיא חיותו ופעמים שהוא שוכב על מיטתו חסר מעש ונדמה כדומם.

כל דבר שיש לי קיום בבריאה, נושא תפילה חרישית המקיימת אותו, וכשאדם מישראל מתפלל, לא רק הוא מתרומם, אלא כל הבריאה מתרוממת אתו. תפילתנו איננה פרטית, תפילתנו מכוונת אל הטוב האלקי המתגלה בעולם.

תפילות הצדיקים נמשלה לקלשון

שאלה: האם כשאדם מתפלל, הוא משנה משהו במציאות או לא?

תשובה: כתוב אצל יצחק אבינו: "וַיַּעֲתָר יַצְחָק לֵאמֹר לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ פִּי עֲקָרָה הוּא וַיַּעֲתָר לוֹ ה' וַתֵּהָרֵר רַבֶּקָה אֲשֶׁתוֹ"¹³. יצחק הפציר בתפילה ובתחנונים בעבור אשתו, שירפאה ה' מעקרותה ותלד לו בן. חז"ל¹⁴ עומדים על משמעות המילה 'עתר', וזו לשונם:

"אמר רבי אלעזר: למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר? - לומר לך, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממידת אכזריות למידת רחמנות."

'עתר' זה קלשון. כשם שהקלשון מהפך את התבואה כך כוחה של התפילה להפוך את המציאות.

בתפיסה אנושית פשוטה קל יותר להבין כיצד מעשה הכפיים של האדם פועל, וקשה יותר להבין כיצד התפילה פועלת ומשנה את המציאות.

משל למה הדבר דומה, לאדם שחפר תעלת ניקוז בעלת ערך חשוב במיוחד במשך חודשים ארוכים, ובתום עבודתו עורכת העיריה טקס רב משתתפים, בליווי תזמורת ונציגי הממשלה. בין המשתתפים היה גם הפועל שחפר את התעלה, כשהוא לבוש בחליפה ועניבה וכולו נרגש מן המעמד. והנה הכול מודים לראש העיר בעל החזון שהפך את העיר למתקדמת ביותר בכל המזרח

¹¹ ראה סוכה פ"ג, מ"ה.

¹² תהלים קטו, י"ז.

¹³ בראשית כה, כא.

¹⁴ סוכה י"ד ע"א.

¹⁵ אורות הקודש ח"ג מוסר הקודש לה.

¹⁶ מוסר אביך מעין הקדמה ג.

פותחים את תפילת העמידה בפסוק "אֲדַנְי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהַלֵּתֶךָ"²⁰. שם אדנות בגימטריא תרע"א, משמעות המילה 'תרעא' בארמית, היא שער או פתח. השער לעולם התפילה הוא ההכרה לפני מי אנו עומדים.

כשאדם נדרש להסדיר תשלומים במחלקת גביה של העיריה למשל, עליו לגשת לבנין העיריה ולחפש את המחלקה הנדרשת. אם הוא ייגש למחלקת חינוך או למחלקת רווחה כדי לפתור את בעיית הגבייה שלו, יסבירו לו שהגיע למקום הלא נכון ועליו לגשת לקומה פלונית ולחכות ליד חדר פלוני. ואם לא דייק והגיע לחדר אחר, יאמרו לו שטעה ושעליו ללכת לכתובת המדויקת שקיבל.

הזכרנו את הסיפא של הפסוק בתהלים. הפסוק בשלמותו הוא: "כִּי בִי חֶשֶׁק וְאֶפְלָטָהוּ אֶשְׁגְּבֶהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי". מי שחושק בה' ולא יודע את שמו, הקב"ה פולט אותו, ומי שיודע את ה', הקב"ה משגבו.

תפילה זו 'עבודה', כדי לגשת לתפילה צריך להעמיק במעלת האדם, במעלת ישראל, במעלת ארץ ישראל ובידיעה לפני מי אנו עומדים.

מי שאיננו מכיר את עצמו ואת מעלתו ואיננו מכיר את ישראל ואת מעלתם, כיצד יתפלל להשלמת חסרונותיהם?!

מי שאיננו יודע מה סגולתה ומעלתה של ארץ ישראל, שהיא מחברת את ישראל לאביהם שבשמים ומגדלת את כוחם, כיצד יתפלל על קיבוץ גלויות ובנין ירושלים.

מסיים מרן הרב קוק שם:

"והנה התפלה היא בדיקה גדולה לאדם אם הוא מטהר נפשו באמת כרצון יוצרו יתברך ואם הוא קרוב רצונו כרצון קונו".

התפילה היא המבחן של האדם. התפילה משקפת לאדם את מקומו בעבודת ה', ומראה לו מהם הערכים שמוצבים אצלו בראש הרשימה.

התפילה היא לעני' ולא לאני'

דוד המלך אומר בתהלים: "תְּפִלָּה לְעֵנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפָּף שִׁיחוֹ"²¹. התפילה היא לעני' ולא לאני'. התפילה צריכה להתחיל בהכרה הפשוטה שאני עני', "הנני העני ממעש". כשאנו עומדים בתפילה, אנו פושטים יד לפני ה' ואומרים: ריבונו של עולם, חסר לנו, אנא עזור לנו להשלים את החסר!

אדם שהוא בעל גאווה ומרגיש שהעולם כולו שלו, כיצד יוכל להתפלל?!

הקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים

במסכת יבמות²² אומרים חז"ל:

"מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים".

שאי אפשר לטעום טעם עבודה. שהרי כיון שחז"ל אמרו על פסוק 'ולעבדו בכל לבבכם': עבודה בלב זו תפלה, אם כן התפלה היא בחינת העבודה ואינו ראוי לעבודה כי אם כשיהיה במצב דעת יראת ה' כל כך עד שיהיו עניני התפלה קרובים אל לבבו.

ואם לא ידע 'מעלת נפשו', איך יתפלל ברצון שלם והרגשת חסרון שיחנהו ה' יתברך דעה בינה והשכל, כיון שאינו מכיר, אחרי שיש לו עושר וכבוד וכל טוב, מה חסר לו אם ח"ו לא ישכיל ויבין, אם כן צריך ללמוד ולהעמיק עד שיצויר לו בכירור וידיעה שלמה גודל חסרונו לדעה בינה והשכל יצמא לזה ויתפלל באהבה מקירות לב שיחנהו השי"ת בזה, וה' הטוב לא ימנע טובו להולכים בתמים.

ואם לא ידע 'מעלת ישראל', איך יתפלל בלב שלם על גאולתם. שודאי אין הכונה הרצויה בתפלת ברכת 'גואל ישראל' רק על מכאובי נפשו שמרגיש מצד עצמו מעול הגלות, כי ענין הברכה מעיד שהרצון בה מצד מעלת ישראל וקדושתם.

ואם לא ישכיל 'מעלת הארץ הקדושה וסגולתה וקדושתה', איך יתפלל על בנין ירושלים, והתפלה היא דוקא מקירות הלב כשמרגיש שהוא חסר בדבר".

כדי להגיע לתודעה של תפילה לא מספיק להבין את מילות התפילה ולהרגיש קרבת ה', יש לעסוק ב'מעלת האדם'. הזכרנו שלמעשה הבריאה כולה מתפללת, הדומם, הצומח, החי והמדבר. מעלת ה'מדבר' על פני האחרים מקנה לתפילתו מעמד מיוחד, וכדי שתפילתו תהיה ראויה למדרגת חייו, עליו להעמיק בהבנת 'מעלת האדם'.

כשאדם רוכש מכשיר חשמלי חדש ואיננו מקבל הוראות יצרן, עליו להשקיע זמן בניסוי ותהייה עד שיצליח לפענח את דרכי ההפעלה של המכשיר, ולפעמים מרוב רצון טוב אדם עלול לקלקל.

כשאדם איננו מודע למעלתו על פני החי, מדרגת תפילתו מתאימה יותר למדרגת החי. ככל שאדם מכיר יותר את מעלתו ותכונות אישיותו, כך מעלת תפילתו עולה ומשתכללת.

לדעת לפני מי אנו עומדים

בספר תהלים¹⁷ מובא דבר ה' למלאכים אודות בני האדם: "אֶשְׁגְּבֶהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי". מלבד ההכרה ב'מעלת האדם', המתפלל צריך לדעת את ה'. וכשידע את ה' יתקיים בו הפסוק הבא: "קְרָאֲנִי וְאֶעֱנֶהוּ עִמּוֹ אֲנֹכִי בְצַרְךָ אֶחְלָצֶהוּ וְאֶכְבְּדֶהוּ".

בתחילת הספר "שערי אורה"¹⁸ כותב רבי יוסף ג'יקטיליא¹⁹, שהמפתח לתפילה הוא הידיעה לפני מי אנו עומדים. אנו

¹⁷ תהלים צא, יד.

¹⁸ שערי אורה שער א.

¹⁹ רבי יוסף ג'יקטיליה (1875-1948), הח"ס"ה - מגדולי המקובלים בספרד. תלמידו של רבי אברהם אבולעפיה, שאמר עליו בספרו "אוצר עדן הגנוז": "הוא בלא ספק הצליח הצלחה מופלאה במה שלמד לפני, והוסיף מכוחו ומדעתו וה' היה עמו". בהיותו כבן עשרים וארבע חיבר את ספרו "גנת אגוז" העוסק בגימטריה וצירופי שמות קבליים. ספרו "שערי אורה" נחשב אצל המקובלים לאחד מספרי היסוד בחכמת הנסתר, ומפורסם שהאר"י אמר על ספר זה כי הוא המפתח לכל תורת הסוד. רבי חיים מוולוז'ין, תלמידו הגדול של הגר"א, התבטא פעם ואמר, שעל מנת לצאת ידי חובת תורת הקבלה, יש ללמוד את ספר הזהר ואת ספר שערי אורה. ספרו "שערי אורה" מבאר את השמות האלקיים דרך הספירות. חיבר ספרים נוספים, ובהם: "צפנת פענח" על הגדה של פסח, "גנת אגוז", "ספר שערי צדק", "ספר הניקוד", "ספר החשמל", "סוד הנחש", "כללי המצוות - ביאור כללי המצוות ומעלתם בהלכה ובאגדה, "ספר המשלים" - דברי מוסר.

²⁰ תהלים א, יז.

²¹ תהלים קב, א.

²² יבמות סד ע"א.

כעת למדנו שהתפילה איננה 'כספומט', בתפילה אנו פושטים יד ומבקשים לרומם את הרצון הפנימי שלנו ולכוון אותו לפי רצון ה'.

הגמרא **בברכות**²⁶ אומרת, שבאמירת הברכות האמצעיות של תפילת העמידה דומה המתפלל לעבד המבקש פרס מרבו. מבאר המב"ט, רבי משה מטראני²⁷, בספרו **"בית אלקים"**²⁸:

"ואפשר שהורו לנו כאן עיקר מעקרי התפלה, והוא שלא ישים אדם מגמת פניו כשמתפלל שתשמע תפלתו... ואם כן מה שאמרו כעבד שקבל פרס מרבו, הוא שיחשוב בעצמו כאלו כבר נענה, כי לא היתה תכלית התפלה כדי שיענה, אלא להורות שאין בעולם למי שראוי להתפלל אלא לאל יתברך, ולהכיר שהוא חסר מכל וכל בזה העולם, ואין מי שימלא חסרונו אלא הוא יתברך, ומספר לפניו חסרונותיו, להורות זה הענין, וסוף השכר לבוא, אבל לא שתהיה התפלה לתכלית השגת המבוקש, שנראה שאם היה יודע שלא יהיה נענה באותה התפלה לא היה אומר אותה."

מגמת התפילה איננה כדי שהקב"ה ימלא את בקשותינו, אלא כדי שנהיה כעניים לפני ה' ונדע שאין לנו למי לפנות מבעלדי ה'. יכול להיות שהבקשות ייענו בחיוב, אבל לא זו המגמה.

"ובזה יתורץ דבר קשה שנראה דבר בלתי הגון וקשה לשאול דבר כמה פעמים, כי לפני מלך בשר ודם אם ישאלו ממנו דבר א' פעמים או שלש, יחרה לו על השואל, כי אם היה רוצה המלך להשלים לו שאלתו בפעם הראשונה או השניה היה משלים חפצו, ואם כן ההפצר הוא דבר מותר ומזיק להשאלה, ואנחנו מתפללים לאל בכל יום ערב ובקר וצהרים תפלה אחת, י"ח ברכות שתקנו, וגם כי אין אנחנו נענים ברובם, אין אנו נמנעים מלאומרם בכל יום. אלא שכוונת התפלה היא להכיר ולהורות כי אין בעולם למי שראוי להתפלל כי אם לאל יתברך, שהוא אדון לכל העולם ושנחנו חסרים מכמה דברים המוזכרים בתפלה, ואנו זוכרים אותם לפניו, כדי שנכיר שאין מי שיכול לספק צרכינו ולהצילנו מכל צרותינו כי אם האל יתברך ועליו אנו משליכים יחנו, ואנחנו יוצאים ידי חובותינו בהתפלל על הכונה הזאת, וה' הטוב בעינינו יעשה, אם לקבל תפלתנו אם היא הגונה אם לאו."

כשאדם חוזר על בקשתו שוב ושוב ואיננו מרפה, בדרך כלל זה פועל לרעתו. הנותן מעדיף להתרחק ולא להתעסק אתו. אבל אצל הקב"ה זה הפוך. ה' חפץ בעצם עמידתנו לפניו בתפילה ובקשה מתוך הבנת ערכנו ומתוך רצון לכוון את רצונותינו לרצונו יתברך בלב שלם.

²⁶ ברכות לד ע"א.

²⁷ רבי משה מטראני (ספר-צפת), הר"ס-הש"ם - בן למשפחת חכמים ממגורשי ספרד. בגיל שמונה עשרה, לאחר שרכש השכלה תורנית מקיפה אצל דודו, רבי אהרן מטראני, באדריאנופול, עלה לארץ ישראל, השתקע בעיר צפת ולמד תורה אצל רבי יעקב בירב, רבו המובהק. בגיל עשרים וחמש התמנה לחבר בית הדין של רבי יעקב בירב, וזכה להיטמך על ידי מורו יחד עם רבי יוסף קארו שהגיע גם הוא לצפת באותן שנים. במשך חמישים וארבע שנים ישב המב"ט בבית הדין בצפת ועסק בהרבצת תורה וכתובת תשובות לשאלות שהופנו אליו מרחבי העולם היהודי. המב"ט היה חברו של רבי יוסף קארו והם הרבו לדון יחד בענייני הלכה, לצד מקרים של מחלוקת ואי הסכמה. לאחר פטירת רבי יוסף קארו שימש במשך חמש שנים כאב בית הדין. מחבר הספרים: "קריית ספר" - ביור לגבי כל דין אם הוא מדאורייתא, או על פי שלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהן, או לפי הלכה למשה מסיני או מדברי חכמים ותקנותיהם, "בית אלקים" - כולל שלושה חלקים: שער התפילה, שער התשובה, ושער העיקרים. לספר צורף גם פרק מיוחד הכולל ביאור על פרק שירה.

²⁸ בית אלקים שער התפילה פרק ב.

משמעות הדברים היא, שתפקידה של התפילה איננה התוצאה, הקב"ה מתאוה לעצם התפילה. לתפילה יש כח עצמי עוד לפני שהקב"ה נענה לה. רצון ה' מתמלא בעצם העמידה שלנו לפניו בתפילה ובקשה. וכשהקב"ה מתאוה לתפילתם של הצדיקים, הקב"ה יוצר חסרון שיכריח אותם לשאת תפילה.

למה הקב"ה מתאוה לתפילת הצדיקים? וכי הוא זקוק לתפילתם ובלעדיה הוא חסר ח"ו?! בודאי שלא, הקב"ה שלם בתכלית השלמות ואיננו חסר דבר.

בפרקי המבוא לסיפור **"עולת ראייה"**²³ כותב מרן הרב קוק:

"לפני התפלה צריך להרגיש את הצורך של התפלה ואת הענג של התפלה."

כשאדם נוסע ברכב, עליו להציץ מדי פעם בצג של הדלק כדי לבדוק כמה דלק נשאר. אם הדלק אזל והנורה האדומה כבר דולקת, עליו להזדרז לתחנת הדלק הקרובה כדי לא להיתקע באמצע הדרך. התפילה היא ה'דלק' הרוחני שלנו, וכשהדלק אוזל אי אפשר להתקדם.

בספר **החזור**²⁴ מבואר, שהאדם מסדר את תפילותיו שלוש פעמים ביום, ערב ובוקר וצהרים, כדי לא להיות 'רעב'. כשאדם לא מתפלל במשך כמה שעות, הוא צריך להרגיש כמו אדם שלא אכל במשך כמה שעות. ולאחר התפילה עליו להרגיש שבע וטוב לב. ממשך הרב:

"אין התפילה חפצה לשנות שום דבר באלקות שהיא מקור הנצחיות ואינה בגדר ההשתנות, אלא להתעלות עם כל השנויים החלים על הנפש ועל כל העולם כולו במידה שהנפש קשורה בו, אל הרוממות האלקית."

האלקות איננה משתנה על ידי התפילה, מי שמשנתה זה אנחנו.

"היא [הנפש] מדברת אל ה', כאל מלך מושל העלול להשתנות, כאל אב המוכן לשינויים, כאל צדיק ונדיב המוסיף צדקה ונדיבות על ידי התעוררות מרוח אחר, מפני שכשהיא חפצה להתעלות אל האלקות הרי היא כבר מתעלה ברצונה, ורצונה הוא כל עצמות היותה."

בנוסח התפילה אנו פונים אל ה' ומבקשים שימלא משאלות ליבנו לטובה, ובכך אנו מרוממים את הרצון הפנימי שלנו להיות ראויים לברכת ה'.

בתפילה אנו מבקשים להרים את הרצון שלנו ולכוון אותו לרצון ה' יתברך, ולשם כך דרושה ענוה. לכן אומרים **חז"ל**²⁵:

"אל יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל, אלא במקום נמוך ויתפלל, שנאמר: 'ממעמקים קראתיך ה'...'"

כשאדם עומד במקום גבוה, זה משפיע על הנפש שלו. ואכן בימים קדמונים היה נהוג, שהחזן עומד במקום נמוך ולא במקום גבוה, ומתוך כך מעלה את כולם בתפילתו.

אין מי שימלא חסרונו מלבד ה' יתברך

בעולם הדמיוני שלנו, ניתן היה לחשוב שהתפילה מעין 'כספומט' רוחני, מקישים קוד סודי ומקבלים מענה מידי והולם.

²³ עולת ראייה ח"א הדרכת התפילה וחלקיה א.

²⁴ כוזרי מאמר שלישי, ה.

²⁵ ברכות י ע"ב.